

ni nič bolj dober državljan, kakor tisti, ki ga plačuje le 5 gld. Če imajo nekateri državljani po dva glas, je absolutno nemogoče, da bi kedaj delavci dobili večino.

Sicer pa moramo reči, da bi se reklo le delavce za nos voditi, ko bi se jim dala sicer volilna pravica, a ob enem pa volilna pravica nasprotnikov tako povejšala, da bi ne mogli spraviti nobenega svojega kandidata v parlament. Volilna pravica jim bode še le tedaj kaj koristila, ako spravijo koga v zbor, da bode ondu zagovarjal njih težnje in branil njih nazore. Zato pa rečemo, da s tako volilno reformo, kot jo „Mir“ priporoča, bi se začejala največja nevolja mej delavci.

Pa tudi v narodnem oziru bi ne bilo posebno dobro, ko bi tisti, ki plačujejo po 100 gld. davka, imeli kar po pet glasov. Taki ljudje so na Koroškem in Štajarskem le prevečkrat naši narodni nasprotniki. Posebno po mestih bi s tako volilno reformo dali nasprotnikom v roke močno orožje.

Sicer pa ta načrt ni tako lahko izpeljiv, kakor to misli „Mir“. Kolikor mi poznamo sedanji državni zbor, moramo reči, da pri vsej svoji priprostosti iz tega načrta ni prav nobenega upanja, da bi se dobila večina za tako volilno reformo. Mi ne vemo, če se je urednik „Mirov“ dosti pečal z avstrijskimi vprašanji, a mislimo pa vendar, da kot dobremu politikumu ni neznan zakon z 2. aprila 1873. št. 40 drž. zak. Po tem zakonu spadajo razne stvari, katere bi se premenile po načrtu, katerega priporoča „Mir“, mej ustavne določbe, ki se ne morejo preminjati brez dvetretjinske večine. Tako se brez take večine ne dajo kar pomesti sedanje volilne kurije.

Veleposestniki, zastopniki trgovskih zbornic, pa tudi mnogi mestni zlasti liberalni poslanci, bi gotovo ne glasovali za tak volilni načrt in s tem bi že bil pokopan.

Sedaj je mogoča v Avstriji le volilna reforma, ki se ne dotika sedanjih volilnih kurij, temveč le razširja volilno pravico v mejah teh kurij. Vse druge je za sedaj neizvedljivo.

„Mir“ posebno navaja, da je treba delati na to, da bode kmet bolj zastopan in to se nadeja, da bi se doseglo z njegovim volilnim načrtom. Celovski slovenski list ima popolnoma prav v tem oziru, a na drugi strani pa dober politik le kaj tacega predlaga, kar ve, da je izvedljivo. „Mirov“ načrt pa v tem oziru spominja na načrt volilnega reda nekaterih konservativcev, ki so hoteli pomnožiti mandate kmetskih občin za toliko, kolikor bi se delavski kuriji dovolilo poslancev. Gospodje so prav dobro mislili, a to so prezrli, da odločitev ni v njih rokah. Za tako premeno volilnega reda je treba dveh tretjin v državnem zboru in teh pa brez levice ni dobiti. Ravno tako bi „Mirov“ načrt, če bi ga kdo predlagal v zbornici, se razbil ob trde buče levičarjev in veleposestnikov.

Za sedaj se na povešanje zastopništva kmetskega stanu še ne da misliti, temveč poprej je treba razširiti volilno pravico v sedanjih skupinah. Še le, ko potem dobimo drugačen državni zbor, bomo mogli misliti na daljše premene v prid kmetskemu stanu. Se pač ne da vresni-

čiti, kar bi si kdo želel. Ko bi volilna reforma bila tako lahka stvar, kakor si nekateri mislijo, bi se ob njo ne bila razbila koalicija.

Štefan Stambulov.

V ponedeljek zvečer se je zgodilo v Sredci grozno hudodelstvo. Zvečer ob osmih peljal se je iz unijonskega kluba domov bivši bolgarski ministerski predsednik Štefan Nikolov Stambulov s svojim prijateljem Petkovem. Dvesto korakov od njegove hiše je nekdo z revolverjem ustrelil na voz. Štefan Stambulov in Petkov sta skočila z voza, a tu so jih napali štirje morilci in Stambulova grozno razmesarili, zlasti po glavi in rokah, potem pa zbežali.

Stambulova so potem strašno razmesarjenega prenesli v njegovo stanovanje. Zdravniki so mu morali odrezati obe roki in dolgo se ni zavedel. Imenoval je štiri osebe za morilce, mej njimi nekega Tufedžijeva, kateri je tudi na sumu, da je umoril ob svojem času bolgarskega zastopnika Vulkovića v Carigradu. Vlada je bila dala zapreti štiri obdolžence, a jih je takoj tri izpustila, ker so baje dokazali, da so tedaj bili drugje.

Kaj je povod umoru, se danes ne ve. Od vladne strani se zatrjuje, da je to osebno maščevanje, dočim drugi z veliko odločnostjo zatrjujejo, da je to umor političen in da so ž njim v zvezi celo osebe, ki vladajo sedaj v Bolgariji. Danes soditi o tem ni mogoče, ker ne vemo, koliko je resnice, kar poročajo razni listi, kaj pa le domišljija.

Poroča se marsikaj čudnega. Tako so žandarji bežali, ko so razbojniki napali Stambulova. Stambulova služabnik je tekkel za razbojniki z revolverjem, a ga je prijela policija in mu izvila revolver, dočim je pustila uteči razbojnika. Ko je sluga to policiji očital, ga je policijski stotnik Morsov vsekals sabljo. Potem so slugo odpeljali v zapor.

Sestra Stambulova, vdova generala Mutkurova, se je tedaj peljala domu in se je bridko zjokala, ko je videla razmesarjenega brata. Soproga njegova se je močno prestrašila, ko se je pripeljala domu. Policija je hitro obstopila Stambulovo hišo, da bi ne bila nikogar notri pustila, a Stambulova soproga jih je jela zmerjati, da hočejo sedaj odganjati prijatelje, dočim ga poprej niso hoteli varovati pred sovražniki. Tako pravi jedno poročilo, drugo pa pravi, da Stambulova soproge niti v Sredci ta dan bilo ni. Prišli so diplomatični zastopniki poprašati, kako je s Stambulovom, od ministrov pa nobeden. Stambulovo glasilo „Svoboda“ dolži ministre in kneza Ferdinanda, da so krivi umora, ker ga niso pustili odpotovati v inozemstvo.

Govori se tudi, da so dva znana razbojnika izpustili iz ječe, da sta potem se udeležila napada na Stambulova. Stambulov je baje že protestoval poprej, da se taki ljudje izpuščajo iz ječe.

Zaprli so izvoščika, ki ga je vozil, ker je na sumu, da je bil sporazumljen z morilci. Ta izvoščik je v do-

tičnem klubu le malo znan. Tisti večer se je pa posebno ponujal, da bode on vozil Stambulova in Petkova.

Na kraju napada našli so turški jagatan in revolver. Iz tega sklepajo, da so napadniki bili Turki ali vsaj Makedonci. Drugi pa sodijo, da se je nalašč pustilo turško orožje, da bi tako razkrili sled, da ne bi dobili pravih morilcev. Vlada je razpisala 10.000 levov tistemu, ki ugrabi morilce. Razposlali so se žandarji na vse strani, ker so morilci najbrž pobegnili iz Sredca. Iz vseh teh poročil se ne da nič gotovega posneti o uzroku umora.

Štefan Stambulov je bil rojen dne 31. jan. 1854. v Trnovem, v nekdanjem prestolnem mestu bolgarskih carjev, kjer je izvršil tudi prve šole.

Njegovi stariši so ga bili na to poslali v Odeso v bogoslovje, a Stambulov je kmalu spoznal, da on ni za duhovnika, in je popustil bogoslovje. Nekateri ruski listi trdijo, da je bil izpoden iz bogoslovnice.

Od mladega ga je navdajala ideja, kako osvoboditi Bolgarijo turškega jarma. V začetku osmega desetletja tega stoletja začel je mej narodom delovati za vstajo. Ko so obesili bolgarskega domoljuba Vasilija Levskega in ubili Angela Kančeva je on prevzel njiju mesto. S svojo zgovornostjo je vspodbujal narod k vstaji in razvijal veliko delavnost mej tajnimi odbori in domoljubnimi društvi. Kot dvajsetletni mladenič je bil že jeden najpopularnejših agitatorjev v Bolgariji. Dobil je nalog, da spunta narod v Stari Zagori. Z gorečimi besedami in vstaškimi pesmami svojimi je narod pripravljal, da prime za orožje.

Vstaja v Stari Zagori se pa ni posrečila. V začetku septembra 1875. l. je bil Stambulov iz Rumunije prišel preko Carigrada v Staro Zagoro. Dne 16. se je imela vstaja začeti. Od vseh stranij so mu prihajala poročila, da je narod pripravljen spuntati se, in da je na tisoče oboroženih ljudij pripravljenih. Ko je pa prišel dan 16. septembra, se jih je zbralo jedva 20. Pa tudi drugi niso bili srečnejši. Turki so bili menda izvedeli, da se nekaj pripravja in so zatorej že vse storili, da se je vstaja onemogočila. Stambulov in drugi bolgarski domoljubi, ki so skušali narod spuntati v več krajih, pobegnili so v Rumunijo, ker so jih Turki zasledovali.

V Rumuniji, ki je tedaj bilo zavetišče za bolgarske domoljube, je Stambulov se posvetoval z različnimi svojimi rojaki, kako bi se dalo spuntati Bolgarijo. Z nauduševalnimi govori jih je nagovarjal na delo. Sklenili so poskusiti narod spuntati prihodnjo pomlad. V januarji so se podali v Bolgarijo. Stambulov je dobil nalog, da organizuje vstajo okrog Trnovega. Pa tudi za ta poskus so prezgodaj izvedeli Turki in se zatorej ni posrečil.

Leta 1877. so prišli Rusi osvobojevat Bolgarijo. Ob vojski je bil Stambulov tajnik okrožnega načelnika v Trnovem in po berolinskem dogovoru je pa prišel v ministerstvo, ker je tedaj v Bolgariji močno manjkalo izobraženih ljudij. Državno službo je pa popustil in lotil se odvetništva. Prišel je v narodno sobranje, kateremu je postal celo predsednik.

On je pripadal tistim možem, ki so zagovarjali, da ostane Bolgarija združena tudi proti volji Rusije. Rusi namreč niso odobravalji zjedinjenja obeh Bolgarij in zahtevali, da se zopet obnovi berolinski dogovor v tem oziru, da se dežela zopet razdeli.

Dne 9. avgusta 1886. leta so vsled zarote odpeljali iz Sofije zjutraj zgodaj kneza Aleksandra in osnovala se bila pred regenstvom metropolita Klemena Rusiji prijazna vlada pod ministerskim predsedstvom Cankova. Ta prevrat bi se bil popolnoma posrečil, da ni bilo Stambulova, tudi že vojaki so bili prisegli novi vladi. Stambulov je pa prišel iz Trnovega v Sredec, ugovarjal proti prevratu, in stvar je dobila potem drugi obraz. Sklicjal je milieo in odstranil Cankovo vlado. Na to se je povrnil knez Aleksander, katerega so bili navdušeno vsprejeli. Knez se je pa odpovedal prestolu, ko je videl, da Rusiji ni po volji in vstanovilo se je regenstvo treh mož, Karavelova, Mutkurova in Stambulova.

Odločilna oseba v regenstvu je bil Stambulov.

V tem so pa Bolgari vprašali Rusijo, koga naj volijo za kneza, a dolgo niso dobili odgovora. Naposled se jim je priporočil neki Dadian Mingrelčan, ki je nekdanj imel kneževino na Kavkazu, ki pa Bolgarom ni bil po volji. Ko danski princ Valdemar, brat ruske carice, ni hotel vsprejeti prestola, so volili sedanjega kneza, katerega pa neče priznati Rusija. Sedanjji knez Ferdinand je bil izvoljen v juniji 1887. leta.

Za časa regenstva je bil v Sredec prišel ruski komisar Kaulbars, a se med njim in Bolgarom ni dalo doseči nobeno sporazumljenje. Rusi so zahtevali, da se vladanje Bolgarije izroči ruskemu komisarju, dokler se ne voli nov knez. V to pa Stambulov ni hotel privoliti. Tudi nekaj vojaških vstaj je bilo, največji v Ruščuku in Siliistriji, vlada jih je pa zatrla in dala postreliti več častnikov, med njimi nekaj takih, kateri so imeli več zaslug, iz vojske s Srbijo, kar je po deželi vzbudilo precejšnjo nevoljo proti Stambulovu. Pod knezom Ferdinandom je Stambulov bil skoro ves čas ministerski predsednik. Vladal je s strogostjo. Upornikom ni prizanašal. Več odličnih politikov je dal zapreti, majorja Panico je dal ustreliti, ker je snoval neko vstajo. Sploh je bil v Bolgariji vedni boj med dvema tokoma, med idejo tesnega združenja z Rusijo in med geslom: „Bolgarija za Bolgare“, katero je zastopal Stambulov. Kako sodbo je sedaj težko izreči, kajti še le zgodovina bode odločila, kdo je hodil pravo pot. Tudi nekaj napadov se je poskušalo na Stambulova, a se niso posrečili. Pri jednem teh napadov je bil ubit finančni minister Belčev, ki je šel s Stambulovom. Govorilo se je tudi, da je Stambulov napad najel. S svojim ostrim vladanjem si je pa bil Stambulov nakopal nasprotnikov.

Lani v maju se je sprl s knezom in dal ostavko. Od tedaj v Bolgariji iščejo prijateljstva Rusije. Ljudstvo je pa tudi z demonstracijami pokazalo svojo nevoljo Stambulovu. Proti njemu se je pa na sklep sobranja začela neka preiskava, ker je baje rušil ustavo in tudi državo opeharil za veliko denarja.

Seveda je tudi tukaj težka nepristranska sodba, ker je tudi politična strast imela važno besedo. Omeniti je, da se je mnogo govorilo, kake krivice je delal Stambulov zasebnikom in da ga mislijo mnogi sami tožiti. Iz vseh teh tožeb pa ni bilo nič. Menda so le Stambulova nasprotniki želeli tacih tožeb.

Poslednji čas je pa Stambulov bil nevaren vladi zaradi makedonskega upiranja. Po svojem glasilu jej je očital, da ne razume velike naloge. Splošno se je sodilo, da je Stambulov hotel s tem pripraviti vlado pri narodu ob veljavo, da sam zopet pride na krmilo. Zatrjevalo se je tudi, da je roval proti knezu. Iz povedanega je vidno, da ima Stambulov več dobrih in več slabih strani, in da je popolnoma nepristranska in pravična sodba o njem težka.

Zdravniki so Stambulovu odrezali obe roki in konstatovali na glavi več nevarnih ran. Takoj se je pa videlo, da ni upanja, da bi ostal živ. V četrtek zjutraj ob polu štirih je pa zares umrl.

Politični pregled.

Shod proti celjski gimnaziji. — V nedeljo je bil v Gradci močno obiskan shod, kateri je protestoval osnovi dvojezične gimnazije v Celju. Najglavnejšo besedo je imel dr. Derschatta, kateri zastopa v državnem zboru mesto Gradec. V dolgem govoru je premleval stare fraze o poslovanjevanji v Avstriji, zlasti o krivicah, ki jih delamo Slovenci Celju. Omenjal je zopet slovenske uradnike, učitelje, notarje in odvetnike, ki so prišli v Celje, osnovo slovenske hranilnice in več drugih takih stvari, katere je zlasti dr. Foregger že večkrat premleval v državnem zboru. Potem je omenjal nevarnosti, ko bi se osnovala dvojezična gimnazija v Celju. Prišli bi slovenski profesorji in učenci in poslovenili celo mestno občino. Zato pa Nemci ne morejo biti za dvojezično gimnazijo v Celju, ko bi bila tudi potrebna, pa ni, kajti Slovenci imajo že dovolj gimnazij. Na to je tožil, da je med Nemci premalo narodne zavednosti in jezil se nad koalicijo, ki je onemogočila, da se je celjska dvojezična gimnazija sploh vsprejela v proračun. Sramota je za Nemce, da je sedem Slovencev premagalo nad 20krat toliko Nemcev. Vsemu temu se pa more le odpomoči, če se postavijo Nemci bolj na narodno stališče. Celjska dvojezična gimnazija pa še ni popolnoma zagotovljena. Pokopana bode, če se ne dovoli budget v tretjem branju. To se pa zgodi, če vsa levica glasuje proti budgetu. Za celjsko dvojezično gimnazijo je bilo le 30 glasov večine. Zanj so glasovali tudi Mladočehi. Ti pa bodo glasovali v tretjem branju proti budgetu. Ta resolucija se je seveda jednoglasno vsprejela. — Potem se je prečitelo več izjav nemških občin proti dvojezični gimnaziji v Celju. Skoro vse te izjave so z Gorenjega Štajerskega in torej le očitno dokazujejo krivičnost in predrznost štajerskih Nemcev. Kaj bi pač rekli Nemci, ko bi Slovenci hoteli predpisovati, kakšne šole naj imajo Gorenje-Štajerci. Deželni poslanec Starkel je obiral nemške konservativce, ki so glasovali za celjsko gimnazijo in tako zatajili nemštvo. Ž njimi se ni bratiti. Ob enem se je pa izpodtikal nad grofom Wurmbrandom, ki bi se sedaj rad opral. V resnici je pa on največ kriv. Ko bi bila on in Plener odločneje nastopila v ministerskem svetu, bi celjska postavka nikdar ne bila prišla v državni proračun. Potem je pa bivši finančni minister posredoval, da so v deželnem zboru se liberalci odrekli še odločnejšemu predlogu in glasovali za resolucijo, kakeršna je ugajala konservativcem. — Posl. Morre je zagovarjal grofa Wurmbranda in nemške liberalce. Tudi on je bil tedaj za

skupno resolucijo in se še sedaj ne kesa. Ko bi se liberalci ne bili udali, bi se konservativci danes sklicevali, da bi nas bili podpirali, a za naravnost proti vladi naperjen predlog pa le niso mogli glasovati. Tako so pa konservativci se pokazali v svoji pravi podobi in vemo, kako postopati proti njim. Konservativci se pa že kesajo, da so pustili Kalteneggerju govoriti. Ta je pa zdaj že politično mrtev. Nekaj govornikov je še zabavljalo proti nemški duhovščini, ki nima nobenega narodnega čuta in shod se je zaključil.

Levica in celjska gimnazija. — Levica se je zaradi celjske gimnazije spravila v zadrego. Mislila je, pridobiti pri narodu popularnost, ako glasuje proti njej, a se je malo varala. Nemški nacionaleci jej očitajo, da je le igrala komedijo. Če je proti celjski gimnaziji, mora to pokazati pri tretjem branju državnega proračuna, glasovati mora proti proračunu, v katerem je celjska postavka. Tudi nekateri skrajni levičarji so tega mnenja. Večina levice si pa ne upa glasovati proti budgetu, ker s tem bi si le popolnoma zagradila pot do vlade. Posebno liberalni veleposestniki nikakor ne bi glasovali proti državnemu proračunu. Levičarski klub se je o tem že posvetoval, in izdal izjavo, da proti državnemu proračunu v tretjem branju ne more glasovati, ker bi to nič ne pomagalo. Celjska gimnazija bi se vse jedno osnovala, če ne drugače, pa s posebno cesarsko odredbo. Seveda narodni nacionaleci s to izjavo niso zadovoljni in očitajo liberalcem, da jim ni nič za stvar. Dolžnost Nemcev je porabiti vsa sredstva, še le potem bodo imeli mirno vest, če bi tudi z najskrajnejšimi sredstvi ne mogli doseči. Levici pa ni dosti za nemštvo, temveč le za ministerske stole. Marsikaj pa kaže, da zaradi celjske gimnazije še več poslancev izstopi iz zjedinjene levice.

Celjska gimnazija in Madjari. — Glasovanje za celjsko gimnazijo pa je ostrašilo nele avstrijske Nemce, temveč tudi Madjare. Njih listi vidijo v večini, ki je glasovala proti celjski gimnaziji, bodočo državnozbornsko večino, kateri bode vodja grof Hohenwart če ne bode morda celo ministerski predsednik. Utegnejo se začeti kaki poskusi za federalistično presnovo države, na kar pa morajo biti Madjari jako pozorni. Madjari se menda boje, da bi kake premembe v naši državni polovici utegnile vplivati tudi na Ogersko in morda tudi ondu privesti do kacic tacih prememb, da bi ne mogli več tako zatirati nemadjarških narodnostij.

Hrvaško-slovenski in konservativni klub. — Podnačelnik hrvatsko-slovenskega kluba dr. Ferjančič je pisal konservativnemu kljubu, da njegov kljub ohrani sicer še svojo organizacijo, a vendar hoče v sporazumljenju postopati s konservativnim klubom. Grof Hohenwart je odgovoril na to pismo, da je konservativni klub jako oveselilo to pismo in on le želi, da se spojita oba kljuba.

Nemčija. — V Nemčiji slavijo te dni petindvajsetletnico nemško-francoske vojske, ki je bila l. 1870. S tem slavljem bodo Nemci gotovo le še bolj zdražili Francoze, ki itak ne morejo pozabiti svojih izgub l. 1870. V mirovnem oziru bi bilo morebiti bolj pametno, ko bi Nemčija bolj natihoma praznovala ta 25letni spomin, posebno, ker se s pravim veseljem in zadoščenjem vendar le ne more ozirati na svoje tedanje pridobitve. Pridobila si je takrat zares Alzacijo in Lotaringijo, toda imela je tudi neprimerne stroške za to pridobitev; potem pa še nezadovoljnost narodova, ki vlada še zdaj v teh dveh deželah in katero nezadovoljnost mora nemška uprava tako paznim očesom motriti in z vojaško silo varovati. Tudi z blagostanjem naroda v Alzaciji in Lotaringiji se ne more Nemčija hvaliti. Kratko, veselje nad pridobitvijo teh dveh dežel ne more biti v Nemčiji veliko; če se proslavlja petindvajsetletnica, se stori to najbolj zaradi tega, da se malo podraži Francoze.

Rusija in Bolgarija. — Bolgarska deputacija morebiti sama ni mislila na toli lepe vspehe, katere dosega ravno sedaj v Petrogradu. Povsodi najprijazneje vsprejeto, je isto tudi car